

Katarzyna Brataniec

**JAROSŁAW JARZĄBEK, PALESTYŃCZYCY NA DRODZE
DO NIEPODLEGŁOŚCI. ROZWÓJ, PRZEMIANY
I KRYZYS RUCHU NARODOWEGO,
[WYDAWNICTWO TRIO, WARSZAWA 2012, 312 s.]**

Autor klarownie wprowadza nawet niezaznajomionego czytelnika w problematykę tak zwanej kwestii palestyńskiej, na którą składa się wiele odrębnych tematów: brytyjska polityka mandatowa przed II wojną światową, powstanie państwa Izrael na terytoriach palestyńskich, kształtowanie się tożsamości palestyńskiej, konflikt palestyńsko-izraelski, wewnętrzne rozłamy w obrębie Autonomii Palestyńskiej, Palestyńczycy w diasporze, udział Palestyńczyków w bliskowschodniej polityce i konfliktach, terroryzm i walka o niepodległość. Wypunktowuje najistotniejsze dla powstania palestyńskiej świadomości narodowej fakty i osadza je w kontekście historycznym i politycznym, który je tworzył. Spośród tak wielu wątków autor zdecydowanie określił zakres i przedmiot swojej pracy, koncentrując się na przedstawieniu palestyńskiego ruchu narodowego w jego wewnętrznych uwikłaniach i dylematach. Palestyński ruch narodowy jest zdefiniowany przez autora jako

wszystkie siły polityczne i społeczne, które utożsamiając się z palestyńskim interesem narodowym, stawiają sobie jako priorytetowy cel powstanie państwa palestyńskiego na terenach całej lub części historycznej Palestyny¹.

---

¹ J. Jarząbek, *Palestyńczycy na drodze do niepodległości. Rozwój, przemiany i kryzys ruchu narodowego*, Warszawa 2012, s. 9.

Zatem przedmiotem jego rozważań są struktury, organizacje i partie polityczne oraz grupy mniej sformalizowane bezpośrednio zaangażowane w niepodległościowy projekt oraz instytucje i struktury stworzone niejako tymczasowo, sprawujące władzę do czasu uzyskania pełnej niepodległości. W myśl przyjętej przez Jarosława Jarząbka definicji, do palestyńskiego ruchu narodowego należą również ruchy, które łączą walkę niepodległościową z ideologią religijną lub z innymi celami politycznymi. Podstawowe pytanie badawcze, które przyświeca tej książce to określenie, w jakim stopniu wszystkie struktury palestyńskiego ruchu narodowego są przygotowane do utworzenia własnego państwa i na jakim etapie jego budowy się znajdują. Określenie ich możliwości i kompetencji nie jest oczywiście możliwe bez przedstawienia decyzji i zamierzeń politycznych państwa izraelskiego wobec Autonomii Palestyńskiej, Terytoriów Okupowanych i Palestyńskiej Władzy Narodowej.

Na wstępie autor nakreśla genezę palestyńskich dążeń niepodległościowych w powiązaniu z rozwojem palestyńskiej tożsamości narodowej, uwikłanej w procesy historyczne i geograficzne. Następnie przedstawia proces tworzenia się i instytucjonalizowania ruchu narodowego poprzez ukazanie wewnętrznych podziałów, wzajemnych relacji i przede wszystkich różnic ideologicznych między poszczególnymi ugrupowaniami. Najważniejszą częścią pracy wydaje się opis Palestyńskiej Władzy Narodowej pod kątem elementów państwowości, które w sobie zawiera, przedstawienie jej powstania w wyniku procesu pokojowego oraz rozwój i status instytucjonalno-prawny w ramach całego ruchu narodowego. Palestyńska Władza Narodowa nie posiada atrybutów suwerennej władzy państwowej, ponieważ jest zależna od polityki rządowej Izraela. Drugim czynnikiem osłabiającym jej władzę jest istnienie innych palestyńskich centralnych ośrodków władzy, które powielają jej kompetencje i struktury, wśród nich najważniejsza jest Organizacja Wyzwolenia Palestyny. Jarosław Jarząbek dowodzi, że pierwotnym źródłem władzy Autonomii Palestyńskiej była OWP, która podpisała układy pokojowe w imieniu narodu palestyńskiego. Pomimo reprezentowania interesów palestyńskich na arenie międzynarodowej OWP nigdy nie zyskała poparcia wszystkich palestyńskich liczących się sił politycznych. Swoista dwuwładza, która istnieje na terenie Autonomii Palestyńskiej nie przybliży Palestyńczyków do ustanowienia własnego państwa ani do osiągnięcia ideologicznego consensusu odnośnie do jego przyszłego kształtu. Sytuacji nie ułatwia istnienie wielu, zróżnicowanych ideologicznie partii i ugrupowań, które walczą o uzyskanie wpływu na politykę Autonomii i przeforsowanie własnej wizji przyszłego państwa palestyńskiego. Wyróżnia on trzy liczące się grupy podmiotów politycznych:

- ugrupowania świeckie, będące wyrazem palestyńskiego nacjonalizmu, należą do nich: Al-Fatah Palestyński ruch Wyzwolenia Narodowego, Al-Fatah – Powstaniec, Palestyński Front Walki Powszechnej,
- fundamentalistyczne organizacje islamskie, walczące o niepodległe państwo palestyńskie o zdecydowanie islamskim charakterze: Bracia Muzułmanie, Hamas –

Islamski Ruch Oporu, Palestyński Islamski Dżihad, Powszechne Komitety Oporu – PKO,

– ugrupowania lewicowe: Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – LFWP, Demokratyczny Front Wyzwolenia Palestyny – DFWP, Palestyńska Partia Ludowa – PPL, Ludowy Front Wyzwolenia Palestyny – Dowództwo Główne, Front Wyzwolenia Palestyny – FWP, oraz pozostałe mniej znaczące na palestyńskiej arenie politycznej: nurt panarabski, który stracił na znaczeniu po 1967 r.; obecne ugrupowania istnieją dzięki pomocy politycznej i finansowej innych państw arabskich, Arabski Front Wyzwolenia – AFW, Pionierzy Powszechnej Wojny Wyzwoleńczej – As-Saika,

– ugrupowania propokojowe, odrzucające przemoc i walkę zbrojną, jako środek do uzyskania niepodległego państwa: Palestyńska Unia Demokratyczna – FIDA, Palestyńska Inicjatywa Narodowa – PIN, Trzecia Droga.

Kolejnym zagadnieniem poruszonym przez Jarząbka jest omówienie głównych wytycznych polityki Izraela wobec Palestyńskiej Władzy Narodowej, uwarunkowanych izraelskimi interesami na okupowanych terytoriach Zachodniego Brzegu Jordanu i Strefie Gazy. Bardzo ciekawy jest rozdział piąty, traktujący o sytuacji gospodarczej i finansowej Autonomii Palestyńskiej. Szokująca jest dla czytelnika skala zależności ekonomicznych, finansowych i społecznych Autonomii od Izraela oraz bezwzględna polityka osadnictwa na terytoriach okupowanych.

Zmiany społeczno-polityczne, które zaszły w świecie arabskim na początku 2011 r., nazwane Arabską Wiosną, nie ominęły również Autonomii Palestyńskiej i przyczyniły się do ujawnienia sił opozycyjnych wobec władzy Hamasu w Strefie Gazy i Al-Fatahu na Zachodnim Brzegu. Wskazuje to na bliskie powiązania palestyńskim Arabów z resztą świata arabskiego i przejęcie przez nich ducha buntu i walki. Młodzi Palestyńczycy zbuntowali się przeciwko stylowi sprawowania władzy przez oba te ugrupowania. Społeczeństwo palestyńskie, szczególnie w Strefie Gazy, jest głęboko podzielone wewnątrz. Podział ten wynika z nierówności ekonomicznych, przynależności klanowej i różnic światopoglądowych. Hamas zyskał sympatię słabo wykształconych mieszkańców obozów dla uchodźców zdanych na jego pomoc charytatywną.

Na fali rewolucji w świecie arabskim w Strefie Gazy w 2011 r. ujawniły się natomiast dwa ruchy społeczne, krytykujące Hamas za wprowadzanie konserwatywnych zasad moralności, godzących w wolność młodych ludzi: Gaza Youth Breaks Out (GYBO) oraz Ruch 15 marca. Obrały one sobie za cel krytykę politycznych poczynań Hamasu i Al-Fatah, zarzucając przywódcom obu partii brak woli współpracy i jakiegokolwiek porozumienia, które służyłoby wszystkim Palestyńczykom². Działacze obu ruchów wykazali powstanie znacznej polaryzacji społecznej w społeczeństwie palestyńskim, uwarunkowane podziałami politycznymi i ideologicznymi. Dzięki nim między innymi doszło do skutecznej mediacji

² A. Kostka, *Strefa Gazy w cieniu Arabskiej Wiosny Ludów 2011*, „Studia Bliskowschodnie” 2011, nr 1, s. 24.

i porozumienia między Hamasem a Al-Fatahem zawartego 27 kwietnia i oficjalnie podpisanego w Kairze 4 maja 2011 r. przez Chalida Maszala i Mahmuda Abbasa.

Porozumienie zakładało utworzenie rządu tymczasowego złożonego z technokratów i specjalistów, którego głównym zadaniem miało być przygotowanie wyborów parlamentarnych i prezydenckich w Autonomii. Ponadto wejście Hamasu w skład OWP i jej organu parlamentarnego – Palestyńskiej Rady Narodowej, zwolnienie przez obie strony więźniów politycznych i stworzenie wspólnego komitetu do spraw bezpieczeństwa. Porozumienie zostało entuzjastycznie przyjęte przez całe społeczeństwo palestyńskie³. Wyrażało ono postulaty przedstawione przez ruch młodych.

Losy palestyńskiego ruchu narodowego nie kończą się wraz z porozumieniem z 4 maja 2011 r. Nie kończą się też wraz z deklaracją amerykańskiego prezydenta Baracka Obamy z 19 maja 2011 r. o utworzenie państwa palestyńskiego w granicach z roku 1967 i wycofanie się Izraela z terytoriów okupowanych. Cele i dążenia tego ruchu wciąż nie zostały spełnione, nie zależą też wyłącznie od samych Palestyńczyków i politycznych reprezentacji tego narodu, lecz od osiągnięcia zgody w sprawie spełnienia przez obie strony konfliktu – Izraela i Palestyńczyków swoich minimalnych żądań. Jak dotąd pozostają one całkowicie sprzeczne.

---

³ J. Jarząbek, *op. cit.*, s. 291.